

Webinarreeks To Imagine Otherwise - Future Archives

Webinar 4: Wat brengt de toekomst voor digitalisering?

Samenvatting webinar Andrew Prescott, Professor of Digital Humanities aan de University of Glasgow 3 juni 2022

De webinarreeks To imagine otherwise laat kritische stemmen aan het woord over het archief van de toekomst. In dit laatste webinar in de reeks spreekt professor Digital Humanities Andrew Prescott (University of Glasgow) over toekomstperspectieven voor het digitaliseren van erfgoed. Wat volgt is een gesynthetiseerd verslag van de presentatie. De volledige presentatie kan je [hier bekijken](#). Omdat de vragenronde die volgde op de presentatie door technische problemen niet opgenomen werd, was een kwalitatieve synthese van de vragenronde uitgesloten.

Al bijna 180 jaar gebruiken we beeldtechnologie om manuscripten en archieven breder toegankelijk te maken. Aan de hand van een aantal voorbeelden schetst Prescott een beeld van die eerste vormen van digitalisering:

- Henry Fox Talbox (1800-1877), een pionier in fotografie, schreef in 1846 *The Pencil of Nature* om de mogelijkheden van fotografie te illustreren en voegde een foto van een vijftiende-eeuws wetboek toe als voorbeeld;
- voor de eerste facsimile van Domesday Book werd in 1860 gebruik gemaakt van een hybride proces genaamd fotozinkografie;
- in 1870 werd dankzij de techniek van autotypie een kwaliteitsvolle fotografische facsimile in zwart/wit gemaakt van het Utrechtse Psalter.

Het enthousiasme waarmee archivariissen en bibliothecarissen in de negentiende- en twintigste eeuw experimenteerden met nieuwe technologieën om de toenmalige uitdagingen aan te gaan, spreekt tot de verbeelding en de oplossingen waren zo vooruitstrevend dat ze onze huidige digitaliseringsprocessen nog steeds bepalen. Volgens Prescott moeten we ons laten inspireren door die experimenteerdrijf en nieuwe technologieën optimaal inzetten voor het digitaliseren van manuscripten en boeken (ook al werden ze al eerder gedigitaliseerd) om kwalitatiever en gelaagd te ontsluiten. Een aantal voorbeelden:

- *Reflectance Transformation Imaging (RTI)*, een computergestuurde fotografische methode die het mogelijk maakt om voorwerpen, bijv. manuscripten volledig af te tasten met een lichtbron en dankzij schaduw en lichtinval details te zien die men met het blote oog niet kan waarnemen.
- *micro-CT*, een driedimensionale beeldtechniek om dankzij röntgenstralen in een voorwerp te kijken op microniveau en in sterk verhoogde resolutie
- *raman spectroscopy*, een techniek die gebruik maakt van laserlicht om de samenstelling van materialen te onderzoeken, werd al toegepast om een chemische vingerafdruk van de inkt te bepalen.

De mogelijkheden zijn eindeloos. Prescott voorspelt dat in de toekomst de erfgoedwetenschap steeds meer gebruik zal maken van nieuwe technieken in digitale beeldvorming om experimenteel en innovatief onderzoek naar manuscripten en artefacten te faciliteren.

Maar het digitaliseren van oude manuscripten en boeken is maar één aspect in het digitale verhaal vandaag. We komen meer en meer in aanraking met *born digital* archieven die ons confronteren met een schaalgrootte en complexiteit die nieuw zijn voor onderzoekers en die hele nieuwe competenties vereisen. Briefwisseling is en blijft een elementaire bron en dus zullen ook e-mailarchieven belangrijk onderzoeksmateriaal zijn voor historici die de eenentwintigste eeuw onderzoeken. Prescott werpt op dat historici bij het bestuderen van e-mailarchieven, vanwege de gigantische volumes van mailarchieven, eerder de metadata zullen analyseren dan wel individuele mails. En dat daarbij in het bijzonder de adresbalk van belang zal zijn. Wie correspondeerde met wie, welke mails werden doorgestuurd en naar wie? Deze zoekingang biedt een krachtig hulpmiddel voor de analyse van communicatienetwerken en machtsverhoudingen. Maar Prescott geeft ook aan dat onderzoekers geconfronteerd worden met nieuwe vragen en dilemma's. Want wat met de kritische verantwoordelijkheid van de onderzoeker? In hoeverre is het essentieel dat onderzoekers primair onderzoeksmateriaal in zijn geheel onderzoeken- en is dit nog mogelijk in een digitale omgeving?

Die nieuwe technologieën en methodes kunnen we alleszins goed gebruiken voor het kwantificeren en visualiseren van de grote hoeveelheid data in digitale archieven.

Prescott stelt dat onderzoekers in de humane wetenschappen de banden met het interdisciplinaire onderzoeksveld *data science* moeten aanhalen en computertechnologie en, niet in het minst, AI omarmen. Tegelijkertijd weten we dat vele van de commercieel beschikbare gezichtsherkenningtools vatbaar zijn voor vooroordelen over geslacht en ras en hierdoor falen bij het herkennen van vrouwen en gekleurde mensen. Het gebruik van deze herkenningtools of andere algoritmes tast de betrouwbaarheid van onderzoeksresultaten van historici en sociologen op die manier potentieel aan, zo stelt Prescott.

We kunnen ons dus de vraag stellen of we al deze technologie wel moeten loslaten op ons cultureel erfgoed. Die vraag is echter niet de juiste, stelt Prescott. Het gebruik van dergelijke tools heeft vandaag de omgang met ons cultureel erfgoed al dusdanig beïnvloed dat we er niet meer omheen kunnen. Denk maar aan het experimenteren met AI om erfgoed te waarderen en te bepalen wat publiek domein is geworden. Beter, zo suggereert Prescott, zorgen we er als onderzoekers in de humane wetenschappen voor dat we actief deel uitmaken van het ontwerpen, creëren en testen van AI-toepassingen.